

SÕDUR

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI
KINDRALSTAABI WALITSUSE WÄLJAANNE.

Üksiknumber 10 mk.

Ilmub kaks korda
kuus ühes kuu-
lisaga.

№ 24.

Laupäeval, 30. detsembril 1922.

IV aastakäik.

S i s u : A. Koern: Kuidas õpetada sõduritele ja allohvitseridele sõjateaduse printsiipe. — Strateegia ja sõjaline poliitika. — M.: Sõjateaduslik tegewus nõukogude Wenemaal. — P. E.: Millal on sõjawäl kõige kasulikum toiduainete sisseostu aeg.

Kuidas õpetada sõduritele ja allohvitseridele sõjateaduse printsiipe.

Igalpool korratakse, nii meil kui ka väljamaal, sõjaasjanduse ajakirjades, sõjateaduslikes uurimustes, ametlikkudes juhtnõuroides ja määrustikkudes ühte ja sama — sõjategawus on muutunud sõjawägede enneolemata suuruse ja tehniliste abinõude mitmekesisuse tõttu äärmiselt keeruliseks. Ei saa enam anda walmis juhtnõore, kuidas tegutseda sellel, kuidas teisel juhtumisel. Wõib üles seada ainult üldised printsiibid, mida kõik juhid peawad käsitama momendi olukorra kohaselt. Sääljuures on aga lahingus, nimelt tema wiimases ja otsustawas perioodis, kus kõrgemad ülemad enam ei saa oma otsustega wahel segada, suure tähtsuse omandanud nooremate juhtide, jao ja rühma ülemate, ja sõdurite individuaalne tegewus. Järelikult peawad ka need omama selge ettekujutuse sõjapidamise juhtiwatetest printsiipest, et mitte ebakohase tegewusega segada sõja keeruliku mehhanismi, raskendada tema käiku, ehk paremal juhtumisel ohwerdada end ajjata wõi liig wäikse kasuga.

Siin pörkame raske küsimuse wastu: kuidas õpetada ja täiesti arusaadawalt selgitada keskmiselt wäikse haridusega sõduritele ja allohvitseridele, kes abstraktse mõtlemisega sugugi harjunud ei ole, abstraktseid printsiipe, millest nemad, olles lahingus kõiksugu raskete efektide mõju all, peawad tegema praktilisi ja ainult teatawale momendile wastawaid järeldusi? Kuidas sellest küsimusest üle saada ja seda sõdurite ja allohvitseride mõistuse ja arusaamise kohaselt lahendada, selleks allpool mõni näide, mille lihtsus ja

iseloom iseenesest näitawad, millises suunas siin edasi peab töötama. Üldse on jalgwäe nooremate juhtide õpetamise juures waewalt täielikult hinnatud elulist tõde, et „lihtsus on wõidu wõti“. Igakord pääle sõja wärskeid kogemusi liginetakse sellele tõele, kuid mida kaugemale sõjast, seda keerulisemaks ja kuiwemaks, ühtlasi ka wahem tegelikkudele wajaustele wastawateks muutuwad meetodid.

Sõdurile ja allohvitserile on tähtis omada õiget arusaamist eestkätt lahingu tegeliku läbiwiimise ja järelikult ka selle printsiipide kohta. Lahingu printsiipe wõib aga kokku wõtta järgmiselt.

Lahingtegewuse ligem ülesanne on anda hoope, neid ise saamata. See on iga wõitluse, alates wõitlusest mees mehe wastu paljaste kättega ja lõpetades miljonilise sõjawäe wõitlusega miljonilise sõjawäega warustatult kõige uuemate tehniliste abinõudega, põhiprintsiip.

Mille abil teostame seda põhiprintsiipi? Nelja printsiibi — elemendi abil, mis ka igas wõitluses osutuwad, kas otsekoheselt wõi kaudsel kujul: 1) inimesed, 2) relwad, 3) kaitse ja 4) liikumine.

Kuidas wiime seda läbi praeguses lahingolukorras? Wiimane suur sõda on siin puhtalt wälja kujundanud wiis printsiipi: 1) kaitseformatsiooni printsiip, 2) luure printsiip, 3) kinnipida-

mise printsiip, 4) otsustawa manöövri (hoobi) printsiip, 5) tagajärgede kasutamise printsiip*).

Nüüd asume nende abstraktsete printsiipide seletamisele sõduritele ja allohvitseridele.

Kui kompani on läbi teinud esimese eeskuju-liku pääletungi taktikalise õppuse, siis kogume oma kompani mõnel sündsäl momendil kokku, laseme mehi wabalt aset wõtta ja anname neile huwitawa ja wäga kasuliku tunni.

Alustame jutustamist umbes nii (tegelikult tuleb palju täielikumalt ja elulisemalt seletada, siin anname ainult seletuse kawa):

Meie wiimasel taktikalisel õppusel, mis meie määrustiku wormide kohaselt pidasime, oli kompanil eesmärgiks waenlast, kes umbes säääl ja säääl — kindlamad teated puuduwad — külas ja metsatukas asus, seisukohtadelt wälja lüüa, need oma alla wõtta ja sinna kindlasti püsima jääda. Et seda saawutada, selleks ei saanud meie waenlasele lihtsalt käsku anda, et ta minema läheks ja omad seisukohad meile annaks. Meie pidime temale andma niisuguse hoobi, et ta sääält oli sunnitud lahkuma. Waenlasele kallale tungides hoolitsesime selle eest, et ise vähem kaotusi kannaks ja waenlane meie tahtmise wastu meile enestele surmawat hoopu ei annaks. Järelikult, meie tegutseme nii, et anda hoope, neid ise saamata. Sellest põhimõttest olgu juhitud iga üksiku wõitleja ja üksuse tegewus oma eite ning üksiku wõitleja ja üksuse tegewus suurema üksuse kui terwiku osana.

Edasi on kerge seletada, mille abil teostame seda põhiprintsiipi. Inimesed on tegewuse algpõhjus, tegewuse juhid. Sõjariistad, kaitse ja liikumine on tegewuse läbiwiimise abinõud. Ideaalne sõjapidamise wiis, lahingformatsioon, sõjapidamise abinõu, relw, on see, mille omadused on sarnased, et ühe printsiibi — elemendi teatawal momendil päämisena tarwitu- sele wõtmise jätab wõimalikuks samal momendil ja samas kohas ka teiste kolme printsiibi — elemendi täiel määräl kasutamise**).

*) Need wiis printsiipi on wõetud B. H. Liddeeli Harti raamatust „The Framework of a Science of Infantry Tactics“.

***) Loodan sellega üles seadnud olewat kriteeriumi, mille abil wõib teoreetiliselt mõõta iga formatsiooni, taktikalise wõtte, relwa konstruksiooni, j. n. e., lõpulikku kõlblikkust. Kui waatleme üksiku püssiga warustatud mehe tegewust pääletungil nüüdses lahingus, siis näeme, et tema edasilikumine (liikumine) kohanedes maastikule warjendi tagant warjendi taha (kaitse), tarwitades waenase mahasurumiseks ja tabamiseks püssi (relwad) ja

Nüüd asume küsimuse juurde, kuidas wiime seda läbi praeguses lahingolukorras.

Selle selgitamiseks kutsume kompani ette kaks meest, parajad maadlejad ja kaklejad, kuid kellest teame, et nad hääd sõbrad ja üksteisele liiga ei tee. Seome nende silmad kinni, wiime üksteisest umbes kümne sammu kaugusele ja käsime nüüd üksteisele kallale tungida ja wastast mõne maadluse, poksi wõi dshiu-dshitsu wõttega alla andma sundida.

Palume kompanid hästi tähele panna, kuidas kumbki mees end nüüd ülal peab ja mida teeb. Pärast anname seletuse***).

1. Kõigepäält peab tema otsima oma wastast ja kaitsema end ootamattuse wastu. Selleks sirutab tema automaatselt ühe ehk mõlemad käed wälja ja ligineb wastasele sarnases kaitstud ja otsiwas seisukorras.

Siin osutubki kaitseformatsiooni printsiip.

Sõjas oleme peaaegu alati pimeduses waenlase tähipääle asukoha ja liikumise suhtes, enne kui meie temaga täielikult oleme lahingusse astunud. Isegi kui meie teda näeme, ei wõi meie iialgi täiesti kindlad olla, et need on tema päämised jõud, ja seepärast peame igaks ootamattuseks walmis olema. Selleks ongi määrustikus ette nähtud liginemise formatsioonid.

2. Kui tema wäljasirutatud käsi puudutab wastast, siis hakkab tema otsima, kust kohalt wastasest kinni haarata ja kuhu otsustaw hoop anda wõi milline otsustaw wõtte teha.

See on luure printsiip.

Siia juurde wõib seletada, milliseid luure abinõusid kompani taktikalisel õppusel tarwitatud ja milliseid määrustikust õpitud.

3. Nüüd haarab tema (ehk wastane, kui see algatuse oma käite wõtnud) wastasest kinni ja püüab teda kinni hoida, et ta ei saaks eest ära minna, end hoobi wastu kaitsta, wõi pääletungijale hädaohtlikuks saada. Ühtlasi wõimaldab kinnihoidmise moment lõpulikult walida otsustawa hoobi wõi wõtte koha ja iseloomu ja seda soowitud kombel läbi wiia.

Juhtides oma tegewust kooskõlas antud eesmärgiga (inimesed), s. o. tema tegewus terwikuna taotleb nende nelja printsiibi kooskõlastamist ja üheaegset olemiswõimalust. Sama näeme ka terve rügemendi, soomuslaewa wõi iseäranis tänki juures.

Selle kriteeriumi seletamine sõduritele ja allohvitseridele tuleb ära jätta kui neile raskelt arusaadaw. See on toodud siin printsiipide — elementide waliku põhjenduseks.

****) Käesolewas kirjutuses on tegewuse kirjeldus ja seletus toodud korruga, et ära hoida kahekordset ümberjutustamist.

See on kinnipidamise printsiip.

Lahingus peab iga eelüksus liginema waenlasele, temaga võitlusse asuma, lahinguga luure andmeid täiendama, üles otsima nõrku kohti, tungima neisse, kuni jõutud waenlase päämistele jõududeni. Kui edasitungimine saanud võimatuks, siis tuleb waenlane lahinguga paigal hoida, kogu tema tähelpanu kõita, manööverdamise võimalus temalt võtta ja oma manööwri üksusega temale ootamata tiiwa pääle ehk mujal soovituid kohas otsustaw hoop anda.

Kaitselahing on ka üks kinnipidamise abinõu.

Seletada, kuidas oli see läbi wiidud viimasel taktikalisel õppusel.

4. Kui wastase tähelpanu on täielikult koidetud ähwardawa kinnihoidmisega, temalt wastutegewuse võimalused wõetud, siis antakse ootamata otsustaw hoop, ehk tehakse otsustaw wõte, millega wastane maha paisatakse.

See on otsustawa manööwri (hoobi) printsiip.

Ei ole tarwilik, et otsustawa hoobi peab iga-kord andma manööwri üksus, waid kui waenlane on oma tegewusega manööwri üksuselt tegewuse wabaduse wõtnud, kuna aga eelüksus on wabaks saanud, siis peab ta algatuse oma kätte wõtma ja ise otsustawa hoobi andma*).

5. Enne kui wõidetud wastane suudab end koguda, haarab wõitja temast nii kinni ja surub tema wastu maad, et ta ei saa enam midagi ette wõtta ja peab end täielikult wõitja tahtmise alla painutama.

See on tagajärgede kasutamise printsiip.

Lahingus on ainukeseks tõeliseks eesmärgiks wastane. Seepärast peab teda alati taga ajama, et teda lõpulikult teguwõimetuks teha. Tagaajamist toimetatakse harilikult ainult ühise ülema, alates bataljoni ülemast, korralduse järele.

Kinnipidamise, manööwri ja otsustawa hoobi demonstreerimiseks wõib toimetada weel järgmiselt:

Walime mõne suure ja tugewa mehe kujutama wastast. Siis walime kaks wäiksemat meest

*) Asjaolu, mis räägib nõudmise kasuks, et eelüksus (meil seni ka — esimene joon) peab olema küllalt tugew, et iseseiswalt tegutseda. Iseäranis tähtis on see wäiksemate üksuste (rühma, kompani, bataljoni) juures sarnases lahingulukorras, kus määratu pikal kindlaks kujunenud rindel need üksused tegutsewad üksikute lüüdena. Rühmal ja kompanil on küllalt jagunemisest neisse kahte üksusesse, kuna bataljon juba aga tarwitab weel kolmandat, tagawara üksust.

kujutama pääletungiwat poolt. Ühe nendest määrame liikuma eespool, teise tema järele (kaitse formatsioon). Esimene kujutab eelüksust, teine manööwri üksust.

Nüüd käsime esimest minna otsekohe wastase kallale. Kui esimene wastasega wõitlusse astunud ja wastase tähelpanu esimese kallaletungija pääle juhitud, käsime teist parajal momendil wõitlewale wastasele selja tagant ootamata kallale tungida ja otsustawa wõtte teha. Kui aga wastane uue kallaletungija wastu pöörab, siis peab esimene kasutama soodsat momenti ja ise otsustawa wõtte tegema.

Samuti on ka lahingus. Sest ka suurte jõude wõitluses peab iga üksuste grupp oma ette wäiksemat lahingut oma kohaliku waenlasega.

Kordame sama demonstratsiooni. Kuid käsime esimesel mitte täie jõuga wastase kallale asuda, waid ainult näidata, nagu kawatseks ta kallale tungida, ja wastase wastu-kallaletungi eest kõrwale hoida. Wõib kindel olla, et kui wastasel wähegi osawust, siis pöörab tema kohe teise pääletungija kallale ja teeb selle üksikult wõitluswõimetuks. Sama saatus ootab nüüd ka esimest.

Lahingus peab eelüksus täie jõuga waenlasele kallale tungima ja teda täielikult oma külge kōitma. Muidu on eelüksuse tegewus kasutu, ja waenlane wõib mõlemad üksikult häwitada.

Nüüd käsime eelüksust kujutawat meest asuda kaitse seisukorda, ja wastast kujutawat meest peab pääle tungima. Kuna wastane tungib kallale esimesele mehele, kasutab teine soodsat momenti ja annab wastasele otsustawa hoobi.

Nagu pääletungil, nii on ka kaitse seisukorras maksew wastase kinnipidamise ja sellele järgnewa otsustawa manööwri (hoobi) printsiip. Samuti peab kaitse eelüksus täie jõuga lahingu wastu wõtma ja waenlase täielikult enese külge kōitma.

Wõib kindel olla, et pärast sarnast näitlikku tundi sõdurid ja allohwitserid omawad nii mõnegi lahingwormi kohta ettekujutuse, ja määrustik tundub neile olewat küllalt huwitaw, et seda õppida ja jäädawalt meeles pidada*).

A. Koern.

*) Kahjusi puudub meil weel jalgwäe määrustiku taktikaline osa, nii et käesolewas kirjutuses olen pidanud oma äranägemise järele walima printsiipe ja taktikalisi worme.

mise printsiip, 4) otsustawa manöövri (hoobi) printsiip, 5) tagajärgede kasutamise printsiip*).

Nüüd asume nende abstraktsete printsiipide seletamisele sõduritele ja allohvitseridele.

Kui kompani on läbi teinud esimese eeskujuliku pääletungi taktikalise õppuse, siis kogume oma kompani mõnel sündsäl momendil kokku, laseme mehi wabalt aset wõtta ja anname neile huwitawa ja wäga kasuliku tunni.

Alustame jutustamist umbes nii (tegelikult tuleb palju täielikumalt ja elulisemalt seletada, siin anname ainult seletuse kawa):

Meie wiimasel taktikalisel õppusel, mis meie määrustiku wormide kohaselt pidasime, oli kompanil eesmärgiks waenlast, kes umbes sääl ja sääl — kindlamad teated puuduwad — külas ja metsatukas asus, seisukohtadelt wälja lüüa, need oma alla wõtta ja sinna kindlasti püsima jääda. Et seda saawutada, selleks ei saanud meie waenlasele lihtsalt käsku anda, et ta minema läheks ja omad seisukohad meile annaks. Meie pidime temale andma niisuguse hoobi, et ta säält oli sunnitud lahkuma. Waenlasele kallale tungides hoolitsesime selle eest, et ise vähem kaotusi kannaks ja waenlane meie tahtmise wastu meile enestele surmawat hoopu ei annaks. Järelikult, meie tegutseme nii, et anda hoopu, neid ise saamata. Sellest põhimõttest olgu juhitud iga üksiku wõitleja ja üksuse tegewus oma ette ning üksiku wõitleja ja üksuse tegewus suurema üksuse kui terwiku osana.

Edasi on kerge seletada, mille abil teostame seda põhiprintsiipi. Inimesed on tegewuse algpõhjus, tegewuse juhid. Sõjariistad, kaitse ja liikumine on tegewuse läbiwiimise abinõud. Ideaalne sõjapidamise wiis, lahingformatsioon, sõjapidamise abinõu, relw, on see, mille omadused on sarnased, et ühe printsiibi — elemendi teatawal momendil päämisena tarwituks wõtmise jätab wõimalikuks samal momendil ja samas kohas ka teiste kolme printsiibi — elemendi täiel määral kasutamise**).

*) Need wiis printsiipi on wõetud B. H. Liddeeli Hart'i raamatust „The Framework of a Science of Infantry Tactics“.

**) Loodan sellega üles seadnud olewat kriteeriumi, mille abil wõib teoreetiliselt mõõta iga formatsiooni, taktikalise wõtte, relwa konstruktsiooni, j. n. e., lõpuliikku kõlblikkust. Kui waatleme üksiku püssiga warustatud mehe tegewust pääletungil nüüdses lahingus, siis näeme, et tema edasiliikumine (liikumine) kohanedes maastikule warjendi tagant warjendi taha (kaitse), tarwitades waenlase mahasurumiseks ja tabamiseks püssi (relwad) ja

Nüüd asume küsimuse juurde, kuidas wiime seda läbi praeguses lahingolukorras.

Selle selgitamiseks kutsume kompani ette kaks meest, parajad maadlejad ja kaklejad, kuid kellest teame, et nad hääd sõbrad ja üksteisele liiga ei tee. Seome nende silmad kinni, wiime üksteisest umbes kümne sammu kaugusele ja käsime nüüd üksteisele kallale tungida ja wastast mõne maadluse, poksi wõi dshiu-dshitsu wõttega alla andma sundida.

Palume kompanid hästi tähele panna, kuidas kumbki mees end nüüd ülal peab ja mida teeb. Pärast anname seletuse***).

1. Kõigepäält peab tema otsima oma wastast ja kaitsema end ootamattuse wastu. Selleks sirutab tema automaatselt ühe ehk mõlemad käed wälja ja ligineb wastasele sarnases kaitstud ja otsiwas seisukorras.

Siin osutubki kaitseformatsiooni printsiip.

Sõjas oleme peaaegu alati pimeduses waenlase tähipäälse asukoha ja liikumiste suhtes, enne kui meie temaga täielikult oleme lahingusse asunud. Isegi kui meie teda näeme, ei wõi meie iialgi täiesti kindlad olla, et need on tema päämised jõud, ja seepärast peame igaks ootamattuseks walmis olema. Selleks ongi määrustikus ette nähtud liginemise formatsioonid.

2. Kui tema wäljasirutatud käsi puudutab wastast, siis hakkab tema otsima, kust kohalt wastasest kinni haarata ja kuhu otsustaw hoop anda wõi milline otsustaw wõtte teha.

See on luure printsiip.

Siia juurde wõib seletada, milliseid luure abinõusid kompani taktikalisel õppusel tarwitatud ja milliseid määrustikust õpitud.

3. Nüüd haarab tema (ehk wastane, kui see algatuse oma käite wõtnud) wastasest kinni ja püüab teda kinni hoida, et ta ei saaks eest ära minna, end hoobi wastu kaitsta, wõi pääletungijale hädaohlikuks saada. Ühtlasi wõimaldab kinnihoidmise moment lõpuliikult walida otsustawa hoobi wõi wõtte koha ja iseloomu ja seda soowitud kombel läbi wiia.

juhtides oma tegewust kooskõlas antud eesmärgiga (inimesed), s. o. tema tegewus terwikuna taotleb nende nelja printsiibi kooskõlastamist ja üheaegset olemiswõimalust. Sama näeme ka terve rügemendi, soomuslaewa wõi iseäranis tänki juures.

Selle kriteeriumi seletamine sõduritele ja allohvitseridele tuleb ära jätta kui neile raskelt arusaadaw. See on toodud siin printsiipide — elementide waliku põhjenduseks.

***). Käesolewas kirjutuses on tegewuse kirjeldus ja seletus toodud korraga, et ära hoida kahekordset ümberjutustamist.

See on kinnipidamise printsiip.

Lahingus peab iga eelüksus liginema waenlasele, temaga wõitlusse asuma, lahinguga luure andmeid täiendama, üles otsima nõrku kohta, tungima neisse, kuni jõutud waenlase päämist jõududeni. Kui edasitungimine saanud wõimaluks, siis tuleb waenlane lahinguga paigal hoida, kogu tema tähelpanu kõita, manööwerdamise wõimalus temalt wõtta ja oma manööwri üksusega temale ootamata tiiva pääle ehk mujal soowitud kohas otsustaw hoop anda.

Kaitselahing on ka üks kinnipidamise abinõu.

Seletada, kuidas oli see läbi wiidud wiimasel taktikalisel õppusel.

4. Kui wastase tähelpanu on täielikult koidetud ähwardawa kinnihoidmisega, temalt wastutegewuse wõimalused wõetud, siis antakse ootamata otsustaw hoop, ehk tehakse otsustaw wõte, millega wastane maha paisatakse.

See on otsustawa manööwri (hoobi) printsiip.

Ei ole tarwilik, et otsustawa hoobi peab iga kord andma manööwri üksus, waid kui waenlane on oma tegewusega manööwri üksuselt tegewuse wabaduse wõtnud, kuna aga eelüksus on wabaks saanud, siis peab ta algatuse oma kätte wõtma ja ise otsustawa hoobi andma *).

5. Enne kui wõidetud wastane suudab end koguda, haarab wõitja temast nii kinni ja surub tema wastu maad, et ta ei saa enam midagi ette wõtta ja peab end täielikult wõitja tahtmise alla painutama.

See on tagajärgede kasutamise printsiip.

Lahingus on ainukeseks tõeliseks eesmärgiks wastane. Seepärast peab teda alati taga ajama, et teda lõpulikult teguwõimetuks teha. Tagaajamist toimetatakse harilikult ainult ühise ülema, alates bataljoni ülemast, korralduse järele.

Kinnipidamise, manööwri ja otsustawa hoobi demonstreerimiseks wõib toimetada weel järgmiselt:

Walime mõne suure ja tugewa mehe kujutama wastast. Siis walime kaks wäiksemat meest

*) Asjaolu, mis räägib nõudmise kasuks, et eelüksus (meil seni ka — esimene joon) peab olema küllalt tugew, et iseseiswalt tegutseda. Iseäranis tähtis on see wäiksemate üksuste (rühma, kompani, bataljoni) juures sarnases lahingolukorras, kus määratu pikal kindlaks kujunenud rindel need üksused tegutsesid üksikute lüüdina. Rühmal ja kompanil on küllalt jagunemise neisse kahte üksusesse, kuna bataljon juba aga tarwitab weel kolmandat, tagawara üksust.

kujutama pääletungiwat poolt. Ühe nendest määrame liikuma eespool, teise tema järele (kaitse formatsioon). Esimene kujutab eelüksust, teine manööwri üksust.

Nüüd käsime esimest minna otsekohe wastase kallale. Kui esimene wastasega wõitlusse astunud ja wastase tähelpanu esimese kallaletungija pääle juhitud, käsime teist parajal momendil wõitlewale wastasele selja tagant ootamata kallale tungida ja otsustawa wõtte teha. Kui aga wastane uue kallaletungija wastu pöörab, siis peab esimene kasutama soodsat momenti ja ise otsustawa wõtte tegema.

Samuti on ka lahingus. Sest ka suurte jõude wõitluses peab iga üksuste grupp oma ette wäiksemat lahingut oma kohaliku waenlasega.

Kordame sama demonstratsiooni. Kuid käsime esimesel mitte täie jõuga wastase kallale asuda, waid ainult näidata, nagu kawatseks ta kallale tungida, ja wastase wastu-kallaletungi eest kõrwale hoida. Wõib kindel olla, et kui wastasel wähegi osawust, siis pöörab tema kohe teise pääletungija kallale ja teeb selle üksikult wõitluswõimetuks. Sama saatus ootab nüüd ka esimest.

Lahingus peab eelüksus täie jõuga waenlasele kallale tungima ja teda täielikult oma külge kōitma. Muidu on eelüksuse tegewus kasutu, ja waenlane wõib mõlemad üksikult häwitada.

Nüüd käsime eelüksust kujutawat meest asuda kaitseseisukorda, ja wastast kujutaw mees peab pääle tungima. Kuna wastane tungib kallale esimesele mehele, kasutab teine soodsat momenti ja annab wastasele otsustawa hoobi.

Nagu pääletungil, nii on ka kaitseseisukorras maksew wastase kinnipidamise ja sellele järgnewa otsustawa manööwri (hoobi) printsiip. Samuti peab kaitsel eelüksus täie jõuga lahingu wastu wõtma ja waenlase täielikult enese külge kōitma.

Wõib kindel olla, et pärast sarnast näitlikku tundi sõdurid ja allohwiitserid omawad nii mõnegi lahingwormi kohta ettekujutuse, ja määrustik tundub neile olewat küllalt huwitaw, et seda õppida ja jäädawalt meeles pidada *).

A. Koern.

*) Kahjuks puudub meil weel jalgwäe määrustiku taktikaline osa, nii et käesolewas kirjutuses olen pidanud oma äranägemise järele walima printsiipe ja taktikalisi worme.

Strateegia ja sõjaline poliitika.

(Lõpp).

Juba 1914 a. lõpul, momendil, kus austerlased serblastelt lüüa said, sai kindral Castelnau aru, et, Serbiat ühe Inglis-Prantsuse armeega toetades, oleks kahtlemata Austria lüüasaamist kiirendatud, mis naaberrahwaste (Bulgaaria ja Rumeenia) suhtumisse meie vastu suuresti oleks mõjunud, järelikult ka sõja kujunemisse nii Prantsusmaal kui Venes. Briand, kes tol korral walitsuse liige, oli tema ideede poolehoidja. Wiimane oleks tahtnud, et prantslased ja inglased 300.000-mehelise ekspeditsioonarmee oleks organiseerinud, kes, mõnes Adria mere sadamas maale asudes, 1915 a. algul serblastega oleks ühinenud. Ent kui ta oma plaani walitsuse koosolekul ilmutas, jäi ta oma arwamisega üksi. Eriti olid ta vastu sõja- ja välisministrid, ja et teda wõitsid nad sõjawäelaste arwamistele toetuda. Kindral Castelnau oli erand, ega meeldinud meestele, kes walitsuse eesotsas seisis. Ülemjuhataja pääkorteris öeldi, et ekspeditsioon, mida Briand ette pani, oli wõimatu, sest ta oleks meie lääne fronti nõrgendanud, mis hädaohtlikuks oleks wõinud saada.

Oleks wõinud juba ennakult wäejuhtide wastuseismist ette näha, kui arwesse wõtta kitsarinnalikkust, mis neile sagedasti omane, kui neid oma ette jätta. Kuid siin oli küsimusega tegemist, mis mitte üksinda nende erialasse ei puutunud. Meie oleme alati kinnitanud, et walitsusel ei tule operatsioonide tädewiimisse segada; kuid nii ei ole lugu sõjalise poliitikaga, millel eesmärgiks sõja juhtimine ta terwikus; ja walitsusel oleks ilmtingimata õigus olnud wõimsa armee Serbiale abiks saatmist otsustada, kui ta ainult selle tarwiduse kohta selgusele oleks jõudnud.

Juba siis ei wõinud Serbia mahajätmise tagajärgedes kahelda. 1915 a. keskel oli kindel, et ta, kellele häwitawad jõud päälle tungisid, kaua vastu ei suuda seista. Prantsusmaal ja Weneemaal wõimetusele sunnitud, leidsid meie wastased Balkaniel juhuse uue edu saawutamiseks. Hoolimata enda kangelashikust wastupidamisest, pidid serblased kahe kuu jooksul poole enda kodumaast maha jätma, sakslaste ühinemine bulgaarlastega oli teostunud, ja Konstantinoopoli tee waba.

Sarnaste wõimaluste ees olid Prantsuse ja Inglise walitsused wõimalikuks leidnud seletada, et Bulgaaria otsus on nende kohta tähtsuseta!

Ühest küljest sõjawäelased, kes poliitiliste järelduste tegemises wõõrad, ja jõuetud, et omalt erialalt lahkuda ja laialdastele sõjalise poliitika kontseptsioonidele anduda; teisest küljest aga riigimehed, kel igasugused teadmised strateegias puuduwad. Niisugustes tingimustes pidid wiimased, enda wõhikluses teadlikud, sõjawäelaste wäidete ees suurt aukartust tundma, kuna midu neil kerge oleks olnud neile wastata.

Eriisel juhtumisel, nagu käesolew, oleks wõinud ette tuua, et miski asi ei takista idasse wõimsa armee saatmist, kuid siis tuleb juba ennakult lääne frondil suurejoonelisest pääletungist loobuda. Kuid just sellest ei tahetud pääkorteris, kus operatsioonide juhtimise kohta wale arusaamine walitses, kuulda. Ilma et eriiist iseloomu, mille uus sõda enda mereni wäljajõudmisega oli omandanud, arwesse oleks wõetud, walmistati juba plaan, kuidas sakslaste liinist läbi murda, unistusliku lootusega, hoogsal pääletungil enda territooriumi wabastada. Katsed, mis selles mõttes ette wõeti, warisesid kokku. Seda oleks wõidud ette näha, kui sõjaeelsetest doktriinidest oleks üle jõutud, mis, hoolimata juba kümme kuud kestnud sõjast, endise wisadusega püsisid.

Kuid oli siiski sõjawäelasi, kellele kaewikute sõda üllatuseks polnud, nimelt colonel Mayer, kes tähelepanemiswäärse ettenägewusega kõike juba kaua waremalt ette oli aimanud. Et selles weenduda, waja ta artiklit „Revue militaire suisse“ 1902 a. maikuu numbris lugeda, kus ta mõtteid, mida ta juba 1891 a. wäljendanud, edasi arendab. Ta kuulutab sääl selgesti ette, et üksteise wastas asuwad armeed, frontidelt pääletungiks jõuetud, püüawad üksteist haarata, end ikka rohkem ja rohkem laiutades, kuni nad toetuspunktini, mereni, mägestikuni wõi erapooletu riigi piirini wälja jõuawad. Just nii sündiski pärast Marne lahingut. Wastaste armeed weniwad pikaks ja, endid kaewikuist warjates, toetuwad nad ühest küljest merele, teisest aga Schweitsi piirile.

1914 a. nowembrist päälle warisesid kõik pääletungi katsed, sellest hoolimata, kumb pool neid ette wõttis, täielikult kokku. Hoolimata omast arwust, ei õnnestunud sakslastel prantslaste wastupanekut ei Yser'i ääres ega Ypres'i juures murda. Omalt poolt ootas prantslasi raske lüüasaamine, kui nad Soisson'ist edasi tahtsid tungida, ja näib, et kui nad pääletungiks mõne muu

punkti oleksid walinud, nad sugugi paremaid tagajärgi poleks saawutanud Tuli siis mujalt, nagu colonel Mayer ütles, wõitu otsida. Ja nüüd awanes seks idas wõimalus. Nii poliitilisest kui ka sõjalisest waatepunktist oleks seda ilma kahtlemata tulnud kasutada.

On tõsi, et sarnasel ulatusel ja kujul, nagu see Briandi ettepanekus nähtud, plaan polnud läbiwiidaw Adria mere idarannal pole ainumatki sadamat, kus 300.000-mehelise armee oleks wõinud maale saata, ega kõlbulikke teid, mis wiimasele oleksid lubanud läbi Albaania Serbiasse tungida; ent kui Briandi ettepanekut ta terwikus ei saanud lähemalt kaalumisele wõtta, oli lugu põhiidee endaga, mis Serbia toetamist tugewa armeega nõudis, teisiti.

Nii oli siis soowitaw tema ettepanekut see-wõrra wastu wõtta, kui palju temas olulist ja läbiwiidawat oli. Briandi idee, mille kindral Castelnau talle sisendanud, oli sõjalise poliitika waatepunktist õige; sõjawäelaste asi oli aga sellele toetamist leida.

Adria mere rannal maale tulemise kawatsust kõrwale jättes, tuli liitlaste korpus otsekohe Saloniki saata. See oli probleemi õige lahendus, mis liitlastel 1915 a. keskpaigas oleks täita tulnud. See oleks wõitluse tingimused täiesti liitlaste kasuks muutnud. Wõib endale ette kujutada, mis oleks sündinud, kui septembris 200.000 prantslast ja inglasi oleks walmis olnud Salonikis maale tulema. Tegutsedes kokkukõlas Serbiaga, oleks wõinud Bulgaaria kallale tungida ja ta enne sakslaste päralejõudmist purustada. Edasi, Donau poole marssides oleks Rumeenia kahtlemata aasta warem wälja astunud.

300.000 serblasega, sama arwu rumeenlaste ning inglasi ja prantslastega, ja 100.000 mehega, mis Itaalia oleks wõinud anda, oleks umbes miljon meest tarwitada olnud, kes, Ungarit lõunast ähwardades, vähemalt sama palju austerlasi ja sakslasi enda wastas kinni oleks hoidnud. Ka oleks sel teel wenelastega Rumeenia kaudu otsekoheesse ühendusse astunud, mis neid wististi oleks keelanud liidust wälja astumast. Sest Wenemaa astus sõita, et Serbiat kaitsta, kuna ta samal ajal ka Konstantinoopoli oli huwitatud. Serbia mahajätmine, mis sakslastele wõimaldas türklastega üheneda, mõjus wenelastesse igatahes ebajulgustawalt.

Prantslased heitsid Briandi plaani sellepärast kõrwale, et neid sakslaste Noyon'is wiibimine hüpnouseeris. Kahe aasta jooksul tegid nad asjatuid katseid waenlast säält wälja ajada.

Kuid kõige rohkem oldi plaani wastu Inglismaal, kus ainult lääne fronti silmas peeti — kar-

tusest, et sakslased wõiwad la Manche'i rannale asuda. Sellepärast ei tahetudki mõnda suuremat osa omist jõududest eraldada. Oli ka weel muid põhjuseid. Kuna prantslastel, miks nad ekspeditsiooni ei saanud, põhjuseks oli nende juhtide asjatundlikkuse puudus sõjalise poliitika alal, oli lugu Inglismaal teisiti. Kusagil pole põhimõte, et sõda on ainult poliitika abinõu, nii sügawale juurdunud kui Inglismaal; sõja kunst iseenest oleks nagu teise järgu tahtsusega; kuigi operatsioonide otsekoheste tagajärgedega rehkendatakse, peetakse siiski kõigepäält sõjale järgnewat aega silmas. Inglased pidid igatahes otsusele jõudma, et kui Konstantinoopoli tee sakslastele suletakse, ta wenelastele awatakse, kes, kui nad sääl kord asuma on pääsenud, säält enam lahkuda ei taha. Kuid Inglise poliitika üks põhiprintsiip on wenelastele mitte lubada wainades peremeesteks saada. Londonis oleks parema meelega nähtud, et wainade ule oleks walitsenud kas Bulgaaria ehk Greeka mõne lääne suurriigi kaitse all; kuid teisest küjdest polnud see sugugi jälle wenelaste huwides.

Sarnase huwide lahkumineku tagajärjeks oli, et Bulgaaria keskriikide poole juba siis üle oli läinud, kui Inglismaa teda weel enda poole arwas hoidwat. Kui hädaoht Prantsusmaal ja Inglismaal silmanähtawaks sai, püüti wiga parandada; kuid otsuse hiljaksjäämise tagajärjed andsid end tunda. Kui liitlaste esimesed wäeosad Salonikis maale astusid, oli Saksa-Austria päaletung juba alanud. Ka Serbia wabastamine ei õnnestanud, kuna seks liig nõrku jõude tarwitati. Kui juba kord oli otsustatud Serbiat aidata, oleks ka kahtlemata wõimalik olnud teda kokkuwarisemise eest hoida, kui seks olemas olewaid jõude paremini oleks kasutatud. Esiteks oli Dardanellide waldamise plaan suur eksisamm, kuhu Prantsusmaa ainult inglasi mõjul, kes sel teel enne wenelasi Konstantinoopoli tahtsid pääseda, kaasa kisti. Septembrikuus oli weel wõimalik tehtud wiga parandada, kui Gallipoli wäed Saloniki tagasi oleks wiidud. Wäed, mis Prantsusmaalt ja Egiptist pärale olid jõudmas, oleksid lubanud serblasi oktoobri jooksul katsuda päästa. Ka oleks tulnud Itaaliast abi paluda.

Kui kewadel ekspeditsioon Wäike-Aasiasse oleks ette wõetud, oleks Itaalia — kohe pärast Austriale sõja kuulutamist — sellest wõinud osa wõtta, kuna ta Alpide frondil oleks wõinud, vähemalt esialgul, kaitse seisukorda jääda, sest sarnasel korral poleks tal Põhja-Itaalias kõiki jõude tarwis läinud. Itaallased oleksid wõinud küll öelda, et neil puudub igasugune huwi Wäike-Aasias wõitlemiseks, kuid see wäide oleks põh-

jendamata olnud; sest siin polnud mitte mõne maaosa päriselt enda kätte võtmisega tegemist, vaid võimalusega waenlast purustada. Ka oleks, neilt Balkanitele korpuse saatmist paludes, kerge olnud selgeks teha, et see just nende erilistes huvides sünnib. Võib tõesti oletada, et itaallaste abiga oleks korda läinud sakslased ja austerlased teiselepoole Sawa ja Donau jõgesid suruda; kuna inglased ja prantslased, ühes serblaste ja rumeenlastega, Ungarist lõunapool edasi oleksid tunginud, oleksid itaallased wasakule pöörates Agrami ja Laibachi kaudu Sawa jõge mööda üles tõusnud ja endi Isonzol võitlewaile seltsimeestele wärawad awanud.

Kui kõiki võimalikke tagajärgi, mis tugewa armee saatmine 1915 a. suwel Balkanitele oleks annud, läbi kaaluda, siis selgub, et Serbia mahajätmine oli suurim wiga, mis liitlased sõjalises poliitikas terve sõja kestwusel on teinud. Ta andis kahetsemiswäärseid tagajärgi: 1915 a. Serbia, 1916 a. Rumeenia purustamine, 1917 a. Wenemaa liidust taganemine. Ühtlasi on see ka sõja pikalewenimise põhjuseks.

Kõigest sellest selgub, milline suur sõjalise poliitika probleem liitlastel tuli lahendada, millega nad aga hakkama ei saanud, kuna nad ta tähtsust ei mõistnud. Näib nagu poleks aimatud, et on sõjakunsti haru olemas, mis kõige muu üle walitseb, ja kui räägiti sõja poliitikast (politique de la guerre) ja sõjalisest poliitikast (politique militaire), siis ainult neid üksteisega segades, ilma et nende terminite tähenduse kohta teadmusel oleks oldud.

Püüdes definitsioone, mis Jomini annud, lihtsustada, võib öelda, et sõja poliitika teeb tegemist sõja ja poliitika, sõjaline poliitika aga sõja ja strateegia wahekordadega. Kuid nagu esimene ei ole täiesti diplomaatia, pole teine täiesti strateegia. Diplomaatia peab teisi sihte taotlema kui sõda. Võib isegi öelda, et ta pääeesmärk on sõda ära hoida, ja et sõda on talle ainult wiimaseks abinõuks. Samuti on ka lugu sõjalise poliitikaga. Kui sõjaline poliitika on strateegiaga seotud, kuna ta operatsioonide tegewuspaiku juhatab walima ja nende suhtelist tähtsust kindlaks tegema, siis on strateegial eriti eesmärgiks operatsioonide juhtimine igal tegewuspaigal eraldi. Järelikult on need kaks kõrgema juhatamise teaduse osa tingimata wastastiku üksteise pääle mõjuga, ja diplomaatidel ning kindralitel tuleb kas koos wõi järjestiku suurte sõjaliste operatsioonide teostamise ettewalmistuse kallal töötada.

Kõik see näitab, kui keerulised on küsimused, mis sõja puhul lahendust nõuawad, ja et riigimeeste ülesanded on sama tähtsad ja rasked kui wäe juhtide omad. Wiimased on küll kutsutud operatsioone juhatama, kuid läheb mõlemate ühtmeelt ja koostegewust waja, et sõda ta terwikus juhtida.

*

Õiendus. Selle artikli esimeses pooles, „Sõdur“ nr. 23, lhk 3, esimene weerg, tuleb neljanda kärpe esimene lause järgmiselt lugeda: Jomini kui silmapaistwa autori järgi tuleb sõja poliitika all mõista diplomaatia suhteid sõjaga, kuna sõjaline poliitika mõne walitsuse wõi kindrali sõjaliste kombinatsioonidega tegemist teeb.

Sõjateaduslik tegewus nõukogude Wenemaal.

Sõjateadusliku tegewuse edendamiseks asutati oktoobrikuul 1920 a. nõukogude Wenemaal sõjateaduslik selts sõjaakadeemia (kindralstaabi akadeemia) juures Moskwas (военно-научное общество — В. Н. О. — при военной академии) tsaariaegse sõjateaduse harrastajate seltsi (союз ревнителей военных знаний) eeskujul.

Sõjateadusliku seltsi ülesandeks on üldse õhutada punawäe isiklikus koosseisus — juhtide ja sõdurite seas — teaduslikku huwi sõjaasjanduse wastu ja ühisel jõul edendada sõjateadust nõukogude Wenes.

Seltsi löökülesanneteks (ударные задачи) on: punawäe kaswatuse ja sõjategewuseks ettewalmistuse küsimuste selgitamine ning tutwunemine wälisriikide sõjawägede organisatsiooniga ja võimalikkude waenlaste hindamine poliitilisest ja sõjalisest waatepunktist.

Sõjateadusliku seltsi juhatuse esimeheks on Tuhatschewski, Lääne wäerinna juhataja; tema asetäitjaks — Wentsov; juhatuse liigeteks: Gekker, sõjaakadeemia ülem, Podgoretski, Kasakow ja õpetatud sekretääriks Belitski.

Sõjateaduslikkude jõudude arendamiseks ja nende tegewuse ühtlustamiseks koondatakse seltsi tegewuspiirkonda kõik tähtsamad tegelased, kes punawäe moodustamisest, sõjalisest ettewalmistamisest ja juhtimisest osa wõtnud. Sõjateaduslikuks tööks kasutatakse eriti sõjaakadeemia kuulajaid sõjaajaloo sündmuste ja sõjakunsti tähtsamate tegurite uurimise alal.

Seltsi tegewuse energiliseks arendamiseks kogu nõukogude Wene territooriumil on asutatud seltsi osakonnad sõjawäe ringkondade staapide ja kõrgemate sõjaõpeasutuste juures ning sõjateaduslikud ringid wäeosade ja alamate sõjaõpeasutuste juures.

Et kindlustada, ühtlustada ja süvendada seltsi osakondade võrku, töötati välja sõjateaduse seltsi osakondade moodustamise juhtkiri, mis kinnitamiseks saadetud „rewwoensowetile“.

Käesolewal ajal on seltsi osakonnad juba kõigis Wenemaa sõjawäe ringkondades, isegi kaugemates nõukogude wabariigi osades: Kaukasuses, Turkestanis ja Kauge-Ida Siberi territooriumil.

Seltsi juhatuse poolt on antud iseäralised juhtnõõrid seltsi kohalikkudele osakondadele süstemaatiliste loengute korraldamiseks sõjawäe garnisonide osades, punajuhtide kursustel ja koolides. Pälinnades, Moskwas ja Petrogradis, korraldatakse mitmesuguseid sõjalisi ja majanduspoliitilisi loenguid seltsi juhatuse ja kõrgemate sõjaõpetuste juures olevate seltsi osakondade poolt. Loengutel käsitatakse punawäe organisatsiooni ja õpetuse, strateegia, taktika ja sõjatehnika küsimusi ning tutvustatakse punawäe ajalooliste sündmustega.

Seltsi sõjateaduslikus tegewuses pühendatakse suurt tähepanu mitte ainult puht teoreetilistele sõjaasjanduse küsimustele, waid ka praktiistele sõjatehnika küsimustele. Seltsi juhatuse wõtab tegelikult osa mitmesugustest eriliste sõjaasutuste teaduslikkudest praktilistest tööst, muu seas sõjakeemilise asjanduse uurimistöödest kõrgemas sõjakeemilises koolis Moskwas.

Seltsi kawatseb välja anda pääle „Punase armee“, „Sõjateaduse seltsi tööde ajakirja“ ja „Sõjalise välisriikide kohta informatsiooni ajakirja“: 1) ajakiri — laskeasjanduse ja 2) ratsawäe kohta. Sõjateaduse seltsi osakonna poolt sõjawarustuse pääwalitsuse juures kawatsetakse välja anda: „Punawäe ja punase sõjalaewastiku tehnika ja warustus“, 9 wihku kuus, igauks teatud erilise sõjatehnilise küsimuse kohta.

Seltsi sõjakirjandusliku tegewuse juhtimiseks, korraldamiseks ja ühtlustamiseks üldise wabariigi sõjakirjandusliku tegewusega, moodustati seltsi juhatuse juures sõjateadusliku seltsi redaktsiooni nõukogu.

Seltsis kindla organisatsiooni loomiseks ja seltsi tegewuse edendamiseks kawatseti käesolewal aastal seltsi asutuste esitajate konwerents kokku kutsuda.

Pääle sõjateadusliku seltsi arendawad sõjateadust nõukogude Wenese: „rewwoensoweti“ kõrgem sõjaredaktsiooni nõukogu, punawäe erilised keskwalitsused, kõrgemad sõjaõpetused ja sõjaajalooline komisjon, mis asutati 1919 a. ilma sõja sündmuste käigu uurimiseks ja kirjeldamiseks. Sõjakommissariaadi poolt tehti sõjaajaloolisele komisjonile ülesandeks ära kasutada ilma sõja kogemused punawäe praktiliseks õpetamiseks ja juhtimiseks.

Komisjon kogus ja korraldas mitmesugused sõjaajaloolised materjalid, mis leidusid Wenemaa arhiiwides ja üksikute ilmasõjast osawõtjate juures. Kogutud materjalide põhjal pidi komisjon välja töötama täitsa konkreetseid järeldused, nii üldistes sõjakunsti küsimustes, kui ka mitmesugustel erilistel sõjategewaye aladel. Komisjoni tööd hakkasid ilmuma 1919 a. erilises sõjaajaloolises ajakirjas („Военно-исторический сборник“), kus kirjeldati iseäranis õpetlikke ja iseloomulikke sõjaoperatsioone ja episoodide ning harutati strateegilisi ja taktilisi küsimusi.

Komisjonis korraldati sõjateaduslikud loengud neile järgnewate läbirääkimistega eriliste sõjaküsimuste kohta. Muu seas, ühes kõnes Saksa ajalooeadise Delbrüki suurewäärtusliku sõjateadusliku tegewuse üle toonitas professor Svetshin, et nüüdsel ajal, kus sõdiwad terwed sõjariistus rahwad, sõjaasjandus on igas suhtes täiesti seotud üldise riikliku poliitilise ja majanduskultuurilise eluga, mispärast sõjateadlastel tuleks ühes tsiwiilteadlastega uurida sõjakunsti, eriti sõjaajalugu.

1921 a. reorganiseeriti sõjaajalooline komisjon, tehes temale ülesandeks pääasjalikult uurida ja kirjeldada Wenemaa kodusõjakäiku. M.

Millal on sõjawäel kõige kasulikum toiduainete sisseostu aeg.

Igas korralikus ja mõistlikus majapidamises on wiisiks, et kõik tarwilised sisseostud toimetatakse terve aasta jaoks kõige odawamal ostmise ajal.

Sõjawäe warustamine toiduainetega on üks suurematest ja raskematest ülesannetest, mis riigilt suuri kulusid nõuab. Kulud wõiwad suureneda ehk wäheneda selle järele, kuidas ja kunas

sisseostusid tehakse. Et suurem jagu toiduainetest ja hobusemoonast meil kodumaalt tuleb muretseda, siis on huwitaw ja tarwilik tutvuneda oludega, kunas meil kõige kasulikum on sõjawäes sisseostusid toimetada.

Meil praegu makswa sõjawäe seaduse järele tulewad kõik tarwilised ained muretseda kas

lihtsa ostu ehk vähempakkumise teel, aja pääle vaatamata. Vähempakkumised kewade-, suwe- ja sügiskuudel ei ole soowitawad, sest ettewõtjad neist osa wõtta ei soowi, ja kuigi wõtawad, siis on nende poolt ette pandawad hinnad niiwõrd kõrged, et kokkulepet ei ole wõimalik saawutada. Jääb üle, kui toiduainetest puudus, neid kas wäljamaalt tellida ehk siseturult osta. Minu arwates ei tarwitata esimest teed kuigi palju ja ostetakse ained siseturult, kus samuti kõrget hinda tuleb maksta. Kogemused on näidanud, et kui pakkumisi teostada talwe-, s. o. detsembri, jaanuari ja weebruari kuudel, on pakkujaid palju, turul aineid küllalt ja hinnad wõrdlemisi odawad ehk vähemalt wastuwõetawad. Millest tekib niisugune hindade kõikumine? Iseenesest mõista aasta-aegadest. Kui meie lähemalt silmitseme statistilisi andmeid turu õiendushindadest läinud paari aasta kohta, siis leiame, et hindade kõikumised perioodilised on, ja igal aastal on hindade langemine ja tõusmine ühel ja samal ajal. Et peaaegu kõik põllu- ja aiasaadused põllumees turule toob ja hindu loob — siis katsume tundma õppida, millega on tingitud sarnane turu seisukord, põllumehe seisukohast waadates.

Teatawasti on kewade-, suwe- ja sügiskuudel põllumehele kõige suuremad talitused ja tööd, mis temalt waba aja wõtawad, seepärast ei soowi tema oma saadustega turule ilmuda, kui selleks kaaluwaid põhjusi ei ole. Aiasaaduste ja terawilja turuleilmumine sügiskuudel on tingitud ainult sellest, et rikkiminewaist aiasaadustest, samuti ka müügiks määratud wiljast lahti saada tahetakse, sest aiasaaduste ja wilja alalhoidmine nõuab omajagu raskusi. Algajad põllumehed (asunikud endistel mõisawäljal) on sunnitud oma wilja ja aiasaadusi müüma sellekohaste hoiukohtade ja hoonete puudusel, kus wilja ehk aiasaadusi wõiks üle talwe hoida; mittekohastes ruumides hoidmise tagajärjel wõiwad wili ja aiasaadused rikki minna, samuti wõiwad neid ka rotid ja teised söödikud häwitada. Pääpõhjuseks wõiks aga nimetada rahapuudust, mis sunnib asunikku müüma seda, mis tal käepärast juhtub olema. Seepärast leiamegi, et sügiskuudel on turul suuremalt osalt algajate põllumeeste wili ja aiasaadused. Pärastpoole, kui põllumeestel tööd juba wähenenud, ilmuwad ka wäнемad põllumehed turule. Suure kokkuwõulu tõttu turul hakkawad nüüd ainete hinnad langema, mis talwekuudel edasi kestab, sest siis on põllumehele kõige rohkem aega, mis wõimaldab temale kõiki toiduaineid turule muretseda. Lume-

tuleku järele on teed hääd ja kergem koormatega liikuda, pääseb ka igasuguselt metsanurkadest ja sootagustest kohtadest wälja. Et loomade ületalwe pidamine puhta wilja pääl kahjulik, tuuakse talwekuudel iseäranis rohkesti sigu ja loomi turule, mis tõuke annab lihahindade langemisele. Turult kaugel asuwad põllumehed, kes harilikult hää teega turule ilmuwad, on hinnaga leplikumad, kuna linna ümbruskonnas asuwad põllumehed silmapilku ootawad, mil turul aineid wähe, et oma saadusi kõrgema hinnaga ära müüa. Kui nad nõutawat hinda ei saa — wiiakse saadused tagasi Sõjawäe osadel ja asutustel, kes toiduaineid ja muud kräami turult ostawad, tuleb tähele panna ka niisuguseid hindade kõikumisi. Sagedasti ostawad maalt äride agendid suuremal arwul saadusi maameestelt kokku, mis wäljamaale transporteeritakse. Järgmisel turupäewal on selle tõttu hinnad juba tublisti tõusnud. Kuid see ei mõju palju sisseostu pääle wiljarikkas maakonnas, nagu Tartu-, Wiljandi- wõi Harjumaal. Igatahes tuleb sõjawäel niisuguseid juhtumisi hästi silmas pidada, päälegi niisuguses maakonnas, kus aia- ja põllusaaduste hulk wäike.

Seepärast on soowitaw, et kõik sisseostud sõjawäele toimetataks: aiasaaduste ostmine — sügiskuudel, wilja ja liha ostmine aga talwekuudel.

Meie opereerime praegu linnawalitsuste poolt antud turu õiendushindadega. Teatawasti nõeeritakse need hinnad järgmiselt: küsitakse turule toodud ainete hind ja kirjutatakse üles, ilma et aineid järele waadataks. Põllumees, teades, et turule toodud ained tal kõige paremad ei ole, nõuab nende eest ka wastawat hinda, mis kohe ka noteeritakse. Igatahes ei ole aga kõik turule toodud ained sõjawäele mitte wastuwõetawad, seepärast tuleks aluseks wõtta turu maksimaalne õiendushind plus teatud %o. Niisugusel korral wõiks ostja, sõjawäe asutus, juba ise tingida, ja kui aine hää, rrüujale ka maksimaalset hinda maksta. Kui sõjawäe asutus, maksimaalse hinna käsitamisel, haäd wilja odawamalt saab osta, wõiks wahesummast teatud %o diwiisi pääle kultuurotstarweteks lubada ära kasutada. Niisugune olukord oleks soowitaw juba seepärast, et see õhutab ostjaid soodsamaid ostutingimusi tähele panema ja neid ära kasutama.

P. E.

Wastutaw toimetaja: Kindralstaabi kolonel N. Reek.
Wäljaandja: Kindralstaabi Walitsus.

Sõjawäe trükikoda.

